BOGDAN M. SZULC ▶▶

Akademia Sztuki Wojennej

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8621-5317>**Rozważania na temat bezpieczeństwa państwa**[recenzja książki *Państwo – polityka – bezpieczeństwo wewnętrzne*]**Considerations on state security**[book review *Państwo – polityka – bezpieczeństwo wewnętrzne*]**Соображения о государственной безопасности**[рецензия книги *Państwo – polityka – bezpieczeństwo wewnętrzne*]

Na rynku księgarskim ukazała się najnowsza książka dra Krzysztofa Janika pod znamienym tytułem: *Państwo – polityka – bezpieczeństwo wewnętrzne*. Znakomicie wpisuje się ona we współczesny nurt rozpatrywania bezpieczeństwa państwa jako podstawowej kategorii nauk o bezpieczeństwie. Zagadnienia bezpieczeństwa bowiem, a szczególnie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, stanowią jeden z zasadniczych problemów współczesnego świata. Wzrost wszelkiego rodzaju zagrożeń wymaga różnego rodzaju działań, mogących przeciwstawić się tym zagrożeniom lub zmniejszyć skutki w przypadku ich wystąpienia. Dotychczasowa praktyka oraz doświadczenia z całego niemal świata wskazują dość jednoznacznie, iż zdolność przeciwstawienia się zagrożeniom jest wynikiem szeregu czynników, z których efektywność oraz organizacja właściwych, kompetentnych służb zdolnych do efektywnej działalności o charakterze ochronnym i obronnym ma znaczenie zasadnicze. Dlatego też z wielkim zainteresowaniem przyjmujemy kolejną, rekomendowaną przez Wydawnictwo Adam Marszałek, książkę z tego obszaru zainteresowań poznawczych.

Autor monografii, naukowiec i praktyk w zarządzaniu bezpieczeństwem wewnętrznym państwa, podjął niezwykle skomplikowany, interdyscyplinarny w swej naturze problem. Problem o najwyższym, przynajmniej w moim przekonaniu, stopniu trudności. Wymagało to dużej odwagi intelektualnej oraz dobrego przygotowania metodologicznego, doświadczenia, a przede wszystkim dobrej znajomości literatury przedmiotu, a także innych dyscyplin naukowych, do których Autor musiał się odwoływać, jeżeli chciał poszczególne kwestie rozpatrzeć dogłębnie. Niewątpliwie duże znaczenie w rozpatrywaniu podjętych zagadnień miało także doświadczenie Autora.

Dlatego też treści książki są wielce ciekawym podejściem autorskim do kwestii bezpieczeństwa państwa w różnych kontekstach i obszarach poznawczych. Autor książki udanie podzielił podjętą problematykę, umieszczając treści w pięciu zasadniczych rozdziałach, stanowiących w pewnym sensie odrębne poznawczo treści. Dzieło otwiera wielce refleksyjny, a jednocześnie precyzyjny w swej wymowie wstęp, stanowiący bardzo udane wprowadzenie do prezentowanych w poszczególnych rozdziałach treści. Niezwykle istotne jest tu wyeksponowane pytań będących jednocześnie, przynajmniej w sensie metodologicznym, zasadniczymi problemami, które Autor dostrzega jako konieczne do rozpatrywania. Trafność tych pytań, z jednej strony, ukierunkowuje oczekiwania ewentualnych czytelników, z drugiej zaś – wzmacnia chęć dogłębnego poznania prezentowanych treści. W pełni należy się zgodzić również z zasadniczą tezą Autora pracy, który przekonująco twierdzi, iż „Rozpatrując relację między państwem a bezpieczeństwem sięgnąć musimy do dorobku rozmaitych dyscyplin z zakresu nauk społecznych”.

Pierwszy z rozdziałów, zatytułowany „Problemy współczesnego państwa”, zawiera aż sześć podrozdziałów, które ujmują treści znacząco rozszerzające światowy dyskurs nad istotą państwa. To wielce znaczące podejście, w którym wyspecyfikowane są zasadnicze wyznaczniki państwa. Autor uwzględnia tu koncepcję G. Jellinka (Społeczeństwo, terytorium, władza), dodając jednocześnie czwarty wyznacznik, czyli prawo. Ma to generalne znaczenie w procesie jednoznacznego rozróżniania bezpieczeństwa państwa od bezpieczeństwa narodu, co w literaturze przedmiotu jest raczej utożsamiane. Charakterystyka tych wyznaczników (jednocześnie zmiennych w sensie metodologicznym) wraz z interesującymi rozważaniami o idei państwa oraz filozofiach bezpieczeństwa świadczy o doskonałej orientacji i umiejętności uogólnień.

Cenne i wielce interesujące są rozpatrywania dotyczące podejść do kwestii bezpieczeństwa, a w tym szczególnie bezpieczeństwa wewnętrznego (Rozdział II). Autor wnika w istotę dotychczasowego definiowania bezpieczeństwa, bazując na kilku wybranych podejściach, po to, aby z kolei podnieść rangę podmiotu w bezpieczeństwie i w konsekwencji skupić się na istocie i zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Szczególnie ważna jest tu kwestia niezwykle interesującej deskrypcji różnorodnych podejść. Autor z dużą szczegółowością odnosi się do niektórych podejść reprezentacyjnych w tej sferze nauki, z wnikliwością poznawczą zauważając pewne niedociągnięcia, a nawet brak logicznych uzasadnień pewnych koncepcji. Sądzę, że zarówno opis, jak i krytyka są jednoznaczne i wystarczająco uzasadnione. Niezwykle cenne w rozważaniach autorskich są trafne odniesienia do aktualnej sytuacji politycznej w kraju i na świecie. Dotyczy to także kwestii omawianych w kolejnych rozdziałach. Biorąc pod uwagę fakt, że rozważania autorskie pokazują z dużą wnikliwością pewne wady teorii i funkcjonujących systemów można sugerować, iż stanowią powinny ciekawy materiał dla rozszerzenia projekcji istniejących dotychczas koncepcji i teorii. Szczególną ciekawość wzbudzają też dociekania autorskie dotyczące konsekwencji, jakie mogą wynikać z uwarunkowań globalnego bezpieczeństwa dla polityki wewnętrznej państwa. Tu Autor jednoznacznie odnosi się do państwa polskiego, wskazując nie tylko ułomności polityki, ale także pewne zagrożenia. To wielce ciekawe podejście dobrze, z dużą wnikliwością uzasadnione, wydaje się również niezwykle cennym elementem w budowaniu teorii bezpiecznego państwa.

Zupełnie odrębne zagadnienie poznawcze, aczkolwiek wynikające z dotychczasowych rozważań, stanowią problemy związane ze społecznymi determinantami bezpieczeństwa. Istotne jest tu wskazanie i uzasadnienie czynników determinujących bezpieczeństwo. W pełni zgadzam się z Autorem w kwestii mierników potencjału gospodarczego, a także roli pracy i edukacji w rozpatrywaniu zagadnień bezpieczeństwa. Nie pomija On także kwestii poziomu życia. Wielce refleksyjne, a jednocześnie precyzyjne w swej wymowie, są dociekania związane z kapitałem społecznym (podrozdział 3.3.). Niezwykle istotne jest tu wyeksponowanie problemów związanych z aspiracjami i dążeniami Polaków oraz wieloaspektowymi problemami społecznymi. W swoich dociekaniach Autor posiłkuje się doskonale dobranymi wynikami badań społecznych prowadzonych przez różne ośrodki. W konsekwencji

cały proces intelektualnej transgresji Autora koncentruje się na dążności do wskazania istotnej roli kapitału ludzkiego i społecznego w systemie bezpieczeństwa państwa. Uzupełniają to niezwykle cenne uwagi dotyczące znaczenia komunikowania społecznego oraz roli kwalifikacji i kompetencji społecznych wraz z postawami prospołecznymi.

Wielce konstruktywne, a jednocześnie interesujące poznawczo, są dociekania Autora w kwestii miejsca bezpieczeństwa w polskiej polityce. Zastanawiające wydają się dociekliwe wskazania uwarunkowań i relacji między państwem i jego organami a bezpieczeństwem jako takim. To wszystko w odniesieniu do polityki polskiej nabiera szczególnego znaczenia. To niezwykle kontrowersyjne zagadnienia i dobrze, że potraktowano je z dużą szczegółowością. Wydaje się, iż nadal otwarte pozostaje pytanie: Czy istnieje polityka bezpieczeństwa narodowego? Deskrypcja podmiotów kierujących bezpieczeństwem w ujęciu autorskim jest wielce przekonująca, choć nadal wiele kwestii w tym obszarze będzie wymagało szczegółowych badań. Sądzę bowiem, że organa państwa kierują organizacjami zapewniającymi bezpieczeństwo jako stan społeczeństwa i państwa. Zatem bardziej kierujemy ochroną i obroną przed zagrożeniami. Naturalnie w funkcjonującym języku podejście autorskie jest przekonujące. Rację ma także twierdząc, że „(...) wspólnota zorganizowana w państwo jest głównym podmiotem bezpieczeństwa” (s. 130). Oczywiście, w odniesieniu do powyższych problemów, ocena i krytyczne spojrzenie na polską rzeczywistość w kwestii rządowych programów bezpieczeństwa wydają się niezwykle trafne i w pełni uzasadnione. Z uznaniem odnoszę się do skrupulatnej analizy programów poszczególnych rządów odnoszących się do bezpieczeństwa państwa. Autor niezwykle dokładnie, z typową dla niego skrupulatnością ustosunkowuje się do poszczególnych okresów rozwoju III Rzeczypospolitej rozpatrując sukcesy oraz niedociągnięcia i zaniedbania poszczególnych ekip.

Istotne dla całości rozpatrywań Autora są zagadnienia podjęte w ostatniej części monografii. Inspirujące wydają się dociekliwe rozpatrywania stanów nadzwyczajnych w Polsce. Mamy tu do czynienia z wieloaspektowym podejściem analitycznym, a jednocześnie z wielce ciekawymi sugestiami autorskimi. Dotyczy to także wielce kontrowersyjnego zagadnienia, jakim jest problem bezpieczeństwa państwa w czasie wojny. Pocieszające jest, że problematykę tę potraktowano z dużą wnikliwością, uwypuklając to, co dla

funkcjonowania państwa w takim stanie jest konieczne. Dobrze się stało, iż w konsekwencji rozpatrywania powyższych problemów podjęte zostały także zagadnienia Obrony Cywilnej. Dotyczy to nie tylko kwestii organizacyjnych i funkcjonalnych, ale także szeroko ujętych zagadnień społecznych.

Całość rozważań Autora kończy niezwykle ważny problem współczesny, jaki stanowi pandemia. Ciekawe wywody i analizy autorskie poparte faktami mają odzwierciedlenie także aktualnie, choć Autor jeszcze nie znał rezultatów tzw. „czwartej fali”.

Reasumując, możemy zatem twierdzić, że mamy do czynienia z wielce interesującą i oryginalną konstrukcją dzieła, w którym spotykamy przekonujące i poprawne logicznie analizy. Płynna poetyka wywodów i znakomita narracja autorska stanowią o doskonałości i oryginalności dzieła. Treści monografii mają, w moim przekonaniu, szczególne zastosowanie nie tylko w naukach o bezpieczeństwie, ale również w naukach o polityce i socjologii.

PROF. DR HAB. BOGDAN M. SZULC

Wydział Zarządzania i Dowodzenia
Akademia Sztuki Wojennej
ul. Emilii Gierczak 10, 00–910 Warszawa
bogdan.szulc1@neostrada.pl

Bibliografia

- Janik, K. (2021). *Państwo-polityka-bezpieczeństwo wewnętrzne*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.